



בית המשפט העליון

ע"פ 1932/24
ע"פ 2094/24

לפני: כבוד השופט יוסף אלרון
כבוד השופט אלכס שטיין
כבוד השופט חאלד כבוב

המערער ב-ע"פ 1932/24: בלאי קיברה

המערער ב-ע"פ 2094/24: שלמה ביך

נגד

המשיבה ב-ע"פ 1932/24 ו-ע"פ 2094/24: מדינת ישראל

ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד ב-תפ"ח 10713-11-21 מיום 30.1.2024 שניתן על ידי השופטים ח' טרסי, ע' דרויאן-גמליאל ו-ה' רוזנברג שיינרט

תאריך ישיבה: כ"ב כסלו תשפ"ה (23.12.2024)

בשם המערער ב-ע"פ 1932/24: עו"ד עבד אבו עאמר

בשם המערער ב-ע"פ 2094/24: עו"ד איתי בר עוז

בשם המשיבה ב-ע"פ 1932/24 ו-ע"פ 2094/24: עו"ד עמרי כהן

בשם נפגעי העבירה: עו"ד אנג'לה באבייב-מרדכי

פסק-דין

השופט יוסף אלרון:

1. לפנינו שני ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטים ח' טרסי, ע' דרויאן-גמליאל ו-ה' רוזנברג שיינרט) ב-תפ"ח 10713-11-21 מיום 30.1.2024, בגדרו נגזרו על המערער ב-ע"פ 1932/24 (להלן: המערער 1) והמערער ב-ע"פ 2094/24 (להלן: המערער 2) עונשים של 21 ו-23 שנות מאסר בפועל בהתאמה, וזאת בגין הרשעתם בעבירת רצח באדישות ועבירות נוספות.

תמצית כתב האישום המתוקן

2. לפי עובדות כתב האישום המתוקן, המערערים התארחו בשעת לילה מאוחרת בסוכה שבה שהו אנשים נוספים. בשלב מסוים, סמוך לשעה 4:00 לפנות בוקר, התגלע

עימות בעניין כספי בין המערערים לאפרים אבג'ה (להלן: אבג'ה). במהלך העימות החלה קטטה, המערערים היכו את אבג'ה תוך שהמערער 2 נגח בראשו והמערער 1 אחז בו בניסיון למנוע ממנו לברוח. אבג'ה ניסה לעזוב את המקום, אך המערערים רדפו אחריו, תפסו אותו והפילו אותו על הרצפה. המערערים בעטו באבג'ה בעודו שרוע על הרצפה, והמערער 2 אף הטיח בגופו קסדת אופנוע, עד שלבסוף אבג'ה נמלט מהמקום.

בשעה 4:50, אבג'ה חזר למקום ברכב במטרה לאסוף דבר מה שהשאיר במקום, כאשר יחד עמו נסעו שלושה אנשים נוספים ובהם ניר צרויה (להלן: המנוח). אחד מנוסעי הרכב נשא סכין בכיסו. המערער 1 הבחין ברכב ועידכן את המערער 2 בהגעת אבג'ה למקום. הרכב נעצר במרחק מה מהמקום ואבג'ה יצא ממנו. בשלב זה, המערערים יצאו יחד "בהפגנתיות" לעבר אבג'ה, שעמד באותה העת בצידו השני של הכביש, במטרה לירות בו. המערער 1 שלף מכיסו אקדח טעון והתקרב באופן מאיים לכיוונו של אבג'ה בעודו אווז במופגן באקדח, ומיד העביר את האקדח למערער 2. משהבחין אבג'ה באקדח בידי המערערים, הסתובב והחל להתרחק מהם, בעוד שהמנוח יצא מהרכב ושהה בסמוך לאבג'ה. בשלב מסוים, המערער 2 ירה מספר יריות לעבר אבג'ה. שתיים מתוכן פגעו במנוח וגרמו למותו. כמו כן, בשלב כלשהו לאחר מותו של המנוח, אבג'ה החזיק אלה מתקפלת בידו.

מיד לאחר הירי, המערערים ברחו מהמקום ונסעו ביחד עם אחרים למלון בטבריה כדי להסתתר שם. במהלך מנוסתם, החביאו את האקדח ושרפו את הבגדים שלבשו במהלך הרצח.

3. המערערים הורשעו על פי הודאתם כאמור בעבירות של רצח בצוותא, לפי סעיף 300(א) בשילוב סעיף 29(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) וזאת ביסוד נפשי של אדישות. עוד הורשעו בעבירות של שיבוש מהלכי משפט, לפי סעיף 244 בשילוב סעיף 29(ב) לחוק; תקיפה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 379 בשילוב סעיפים 382 ו-29(ב) לחוק; וכן נשיאת נשק ותחמושת, לפי סעיף 144(ב) רישה וסיפה בשילוב סעיף 29 לחוק.

גזר הדין

4. בית המשפט המחוזי בגזר דינו קבע כי מעשי המערערים פגעו בערכים חברתיים בסיסיים, החל מהכאתו של אבג'ה באופן ברוטלי ועד לרצח המנוח, תוך ירי שבוצע

“בטבורה של עיר”. בתוך כך, צוין כי מעשיהם החמורים של המערערים בוצעו על רקע סכסוך כספי, שהוביל לגדיעת חייו של מי שכלל לא היה מעורב בו. כמו כן, נדחתה טענת המערערים בדבר קרבה לסייג ההגנה העצמית – צוין כי הם אלה שהכו את אבג'ה בתחילת האירוע, וכי בכתב האישום המתוקן אין כל סממן לכך שאבג'ה או האחרים הגיעו למקום על מנת לבוא חשבון עם המערערים. אדרבה, המערערים הם שחידשו את העימות האלים, כאשר יצאו לעבר אבג'ה במטרה לירות בו. נקבע כי מתחם העונש בעניינו של המערער 1 הוא בין 19 ל-23 שנים, בעוד שמתחם העונש בעניינו של המערער 2 הוא בין 21 ל-25 שנים, כשההבחנה בין המתחמים נבעה מהעובדה כי המערער 2 הוא זה שירה בפועל במנוח.

5. בגזירת העונש בתוך המתחם, ניתן משקל לעבר הפלילי המכביד של המערערים. לחובת המערער 1 ישנן 9 הרשעות קודמות במגוון עבירות רכוש ואלימות. לחובת המערער 2 ישנן 4 הרשעות קודמות בעבירות אלימות חמורות, ובהן חבלה כשהעברייין מזוין וניסיון שוד. עוד צוין כי המערערים השתחררו ממאסרם האחרון, בגין פעילות עבריינית משותפת, זמן קצר בלבד לפני העבירה הנוכחית. לצד זאת, ניתן משקל גם להודאת המערערים ונטילת האחריות, אשר חסכה זמן שיפוטי, וכן צוינו נסיבותיהם האישיות של המערערים. בית המשפט גזר לבסוף על המערער 1 עונש של 21 שנות מאסר בפועל לצד עונשי מאסר על תנאי ופיצוי על סך 200,000 ש"ח שישולם למשפחת המנוח; על המערער 2 הושת עונש של 23 שנות מאסר בפועל לצד עונשי מאסר על תנאי ופיצוי על סך 200,000 ש"ח שישולם למשפחת המנוח.

תמצית טענות הצדדים בערעור

6. לטענת המערער 1, העונש שנגזר עליו אינו מבטא כראוי את ההבחנה בין חלקו ברצח לבין חלקו של המערער 2. בין היתר, נטען כי המערער 1 הוא לא זה שירה במנוח; וכי המדינה עצמה הסכימה כי עניינו פחות חמור מזה של המערער 2, ובהתאם עתרה לענישה פחותה. עוד נטען כי בית המשפט המחוזי קבע מתחם ענישה צר מדי, אשר לא איפשר מתן משקל מספק לנסיבותיו האישיות; וכי העונש שנגזר עליו חורג ממדיניות הענישה הנוהגת, כאשר לטענתו בית משפט זה גזר עונשים קלים יותר במקרים החמורים מעניינו.

אשר למערער 2, לגישתו, העונש שנגזר עליו מחמיר עמו, הואיל ובמעשה הרצח יש קרבה “מסוימת” לסייג ההגנה העצמית. נטען כי אבג'ה הוא שיזם את המפגש השני,

כשחזר למקום האירוע ביחד עם אחרים, כשחלקם מצוידים בנשק קר. נטען כי בעקבות עובדות אלה, המערערים צפו כי עימות יתרחש עם אבג'ה והאחרים, ויש בדברים אלה כדי למקמם בקרבה מסוימת לסייג ההגנה העצמית. המערער 2 הצטרף לטענות המערער 1 ביחס למדיניות הענישה הנוהגת, ונטען כי העונש שהושת עליהם חורג לחומרה בהשוואה לעונשים שגזר בית משפט זה במקרים דומים.

7. מנגד, המשיבה סומכת את ידיה על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, תוך שהיא טוענת כי העונש שנגזר על המערערים אינו חורג ממדיניות הענישה הראויה, ובוודאי שלא במידה המצדיקה את התערבות ערכאת הערעור. בין היתר, צוין כי המערערים יזמו את העימות שסופו בירי הקטלני, הן כאשר היכו את אבג'ה בתחילת האירוע, הן כאשר יצאו לעבר אבג'ה והאחרים עם אקדח. נטען כי בנסיבות אלה, יש לדחות את טענות המערערים ביחס לסטייה ממדיניות הענישה הראויה.

דיון והכרעה

8. נקודת המוצא היא כי ערכאת הערעור תיטה שלא להתערב בעונש שהושת על ידי הערכאה הדיונית אלא במקרים שבהם ישנה חריגה ניכרת ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים, או כאשר נפלה על פני הדברים טעות מהותית וכולטת בגזר הדין (ע"פ 4650/24 סופיר נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (27.11.2024)). כפי שארחיב כעת, המקרה שלפנינו אינו נמנה עם מקרים חריגים אלה.

9. אחד השינויים המשמעותיים של תיקון 137 לחוק (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019, ס"ח 230) המכונה הרפורמה בעבירות ההמתה (להלן: הרפורמה) הוא הקביעה כי מעשה המתה שבוצע ביסוד נפשי של אדישות יוביל להרשעה בעבירת הרצח הבסיסית הנושאת עונש מקסימום של מאסר עולם (סעיף 300(א) לחוק); ובמקרים שבהם מתקיימת לפחות נסיבה אחת מרשימת הנסיבות הקבועות בסעיף 301א(א), יורשע הנאשם בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות הנושאת עונש מאסר עולם כעונש חובה (ע"פ 2079/22 חוג'יראת נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (13.8.2023) (להלן: עניין חוג'יראת)). זאת, בשונה מהדין שקדם לרפורמה, שבו מעשה המתה באדישות שכן, ככלל, בגדרי עברית ההריגה (סעיף 298 לחוק עובר לרפורמה), אשר העונש המרבי בצידה עמד על 20 שנות מאסר (ע"פ 4137/22 אנאנטאפאק נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (2.7.2023) (להלן: עניין אנאנטאפאק)).

שינוי מהותי זה משקף את גישת המחוקק שלפיה אדם שהיה שווה נפש ביחס לאפשרות מות הקורבן, רוצח הוא, ודינו כדין רוצח. משכך, בית משפט זה חזר והדגיש כי שינוי זה מכתוב "החמרה ערכית-נורמטיבית ועונשית ביחס למעשי המתה באדישות" (עניין חוג'יראת, פסקה 12; עניין אנאנטאפאק, פסקה 8). בהתאם, מדיניות הענישה שנהגה במקרים דומים עובר לרפורמה איננה רלוונטית עוד, ומדיניות בית המשפט במקרים של רצח באדישות צריכה לבטא את הסלידה הערכית שאותה ביקש המחוקק להמחיש במסגרת הרפורמה (ע"פ 1464/21 קפוסטין נ' מדינת ישראל, פסקה 45 (11.9.2022)).

החמרת הענישה בעבירת הרצח באדישות אינה מבוססת רק על היבטים גמוליים-ערכיים, אלא גם על צורך חברתי ממשי בהתחשב באלימות הגואה. התגברות מעשי הרצח והאלימות בחברה מחייבים את בית המשפט ליתן מענה עונשי הולם לתופעות אלה, בדמות הרחקת מבצעי העבירות לתקופה משמעותית מהחברה לצורך מיגור המסוכנות הנשקפת מהם, וכן יצירת הרתעה ממשית כלפי עבריינים פוטנציאליים (עניין חוג'יראת, פסקה 22).

10. מעשי המערערים ממחישים את הצטברותן של תופעות אלה, כמו גם את הצורך במענה עונשי הולם ומוחשי בגינן. החל מהכאת אבג'ה באופן "ברוטלי", עובר בירי לעברו כשלידו אנשים נוספים, ועד להמתתו של המנוח – שאיתו כלל לא היו מסוכסכים. עוד יש לזכור כי התנהגות חסרת המעצורים של המערערים מקורה בסכסוך כספי עם אבג'ה, "שטבעו לא הוברר" כדברי בית המשפט המחוזי. על סכסוך כספי זה שילם המנוח, שכלל לא היה צד לו, בחייו.

דברים אלה מקבלים משנה תוקף מעיון בתסקיר נפגעי העבירה, המתאר את הפגיעה המוחשית והמשמעותית שגרם הרצח לבני משפחת המנוח. תיאור זה הובא בין היתר לעיני בית המשפט המחוזי באמצעות דבריו של בן משפחתו של המנוח, אשר שיקפו את השלכות רצח המנוח על בני המשפחה כולם, והדברים לא יורחבו מפאת צנעת הפרט.

11. חומרת האירוע מתעצמת בהתחשב במקום ביצוע הירי, "טבורה של עיר" כדברי בית המשפט המחוזי. נסיבות אלה מעצימות את הפגיעה בתחושת ביטחון הציבור הרחב, והצורך בהרתעה מוחשית מפני התנהגות דומה (ע"פ 5993/21 אבו סאלח נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (29.11.2021)). לדברים אלה מתווספות פעולות השיבוש שביצעו המערערים

לאחר ביצוע הרצח, וכן הרשעתם בעבירות נשק, אשר אף בגינן נדרשת ענישה משמעותית (ע"פ 2165/23 מדינת ישראל נ' בלאל, פסקה 10 (4.5.2023)).

12. בנסיבות אלה, יש לדחות את טענת המערערים כי עונשם חורג ממדיניות הענישה הראויה. נהפוך הוא, העונש שהושג עליהם הולם את חומרת מעשיהם.

דינה של טענת המערערים כלפי מתחם העונש שקבע בית המשפט המחוזי, להידחות אף היא. כאמור, נטען כי מתחם העונש שנקבע צר מדי, ואינו מאפשר מתן משקל מספק לנסיבותיהם האישיות. ברם, בעבירת הרצח הבסיסית ראוי לקבוע מתחם עונש מצומצם אשר ידגיש את עקרון ההלימה, תוך גידור השפעתן של נסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה (ע"פ 1077/22 קאדר נ' מדינת ישראל, פסקאות 20-21 (1.6.2022)). כלל זה שנקבע תחילה ביחס לרצח בכוונה תקף גם כשמדובר ברצח באדישות, אף אם בהתאמות מסוימות (ראו והשוו עניין אנאנטאפאק, פסקה 11). על כן, מתחמי העונש ההולם שנקבעו בעניינם של המערערים, היוצרים טווח של ארבע שנות מאסר, מאפשרים ליתן משקל הולם לנסיבותיהם האישיות, כפי שאכן נעשה. כמו כן, עברם הפלילי המכביד של המערערים מטה את הכף למיקום עונשם בחלקו העליון של המתחם, ומשכך גזירת עונשם באמצע המתחם שנקבע אף מקלה עמם במידה רבה.

13. עוד אין לקבל את טענת המערער 2 ביחס לקרבה לסייג ההגנה העצמית. בענייננו, אף לא אחד מתנאי ההגנה העצמית מתקיים, וגם לא קרוב לכך (לפירוט תנאי הסייג ראו ע"פ 7229/20 מירזייב נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (20.12.2021) (להלן: עניין מירזייב)). תחילה, בשום שלב באירוע המערערים לא הותקפו על ידי אבג'ה או אדם אחר – נהפוך הוא, החל מהאירוע "המקדים", ועד למעשה ההמתה, המערערים היו אלה שיזמו את האינטרקציה האלימה עם אבג'ה. זאת, הן כשהכו אותו "בברוטליות", כלשון בית המשפט המחוזי, הן כאשר יצאו לכיוונו בהפגנתיות כשחזר כדי לקחת דבר מה שהותיר במקום, ולבסוף כשירו לעברו בלא כל התגרות מצדו או האחרים.

אף ביחס ליתר תנאי הסייג, לא הוכחה כל סכנה מוחשית שחשו המערערים. בהקשר זה, אין לקבל את טענתם ביחס לקיומם של כלי נשק קר ברשות אבג'ה והאחרים, וזאת ממספר טעמים. כתב האישום המתוקן ציין כי אבג'ה החזיק באלה לאחר אירוע הירי, ומשכך לא ניתן ללמוד מפרט זה על "סכנה" שחשו המערערים שלכאורה הובילה אותם לביצוע הירי. ממילא, אף אם היו חשים המערערים איום מסוים מהגעת אבג'ה למקום, הרי שהתרחקותו למראה האקדח בידיהם, הסירה כל מעטה של נחיצות לשימוש

בנשק. בנסיבות אלה, גם תנאי המיידיות והמידתיות רחוקים מלהתקיים. לבסוף, יוזמת המערערים לאורך כל האירוע מעלה כי המערערים הם שיצרו את האירוע בהתנהגותם הפסולה. בנסיבות אלה, שבהן אף לא אחד מתנאי הסייג מתקיים, בדין דחה בית המשפט המחוזי את טענת המערערים בדבר קרבה לסייג ההגנה העצמית (וראו עניין מירזייב, בפס' 31).

14. גם דינן של טענות המערער 1 במישור עקרון האחידות בענישה להידחות. לא זאת בלבד שאחידות בענישה היא רק שיקול אחד מבין מכלול שיקולי בענישה (ע"פ 7567/22 זגורי נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (5.1.2025)), אלא שבענייננו הפער בין מעשי המערערים הוא מדוד ביותר. אמנם, המערער 2 ירה בפועל לכיוון אבג'ה והמנוח. אולם, המערער 1 הוא זה שהעביר לידיו את האקדח מיד לפני הירי, והיה שותף מלא לביצוע העבירה כבר מהאירוע "המקדים". זאת ועוד, עובדות כתב האישום המתוקן, בהן הודו המערערים ושמחייבות אותם, מייחסות לשני המערערים אדישות ביחס לאפשרות מותם של אבג'ה והמנוח. בהתחשב במכלול נסיבות אלה, אין משמעות רבה לטענת המערער 1 כי הוא לא הורה במפורש למערער 2 לירות במנוח, שכן כתב האישום המתוקן מתאר את התנהגות המערערים כיחידה אחת לאורך כלל האירוע. בנסיבות אלה, העובדה כי המערער 1 נידון ל-21 שנות מאסר, לעומת המערער 2 שנידון כאמור ל-23 שנים, מביאה לידי ביטוי באופן הולם את כך שהמערער 1 לא היה זה שירה במנוח.

15. לסיכום, משאין בטענות המערערים כדי להצדיק את התערבותה של ערכאת הערעור בעונשם, אציע לחבריי כי נדחה את הערעורים.



יוסף אלרון
שופט

השופט אלכס שטיין:

אני מסכים.



אלכס שטיין
שופט

השופט חאלד כבוב:

אני מסכים.



חאלד כבוב
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט יוסף אלרון.

ניתן היום, כ"ו טבת תשפ"ה (26 ינואר 2025).



חאלד כבוב
שופט



אלכס שטיין
שופט



יוסף אלרון
שופט